

УДК 336.7

Чкан Ірина Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської
справи та страхування

Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного, Україна

ПРОБЛЕМИ НЕБАНКІВСЬКОГО ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Коронакриза та карантинні обмеження позначились на всіх сферах економіки. Особливо відбилось це на фінансовій сфері, учасники якої покликані надавати достатні обсяги грошової пропозиції для забезпечення безперервності функціонування економіки країни.

Постійні трансформації всієї фінансової системи в Україні теоретично передбачають позитивні зміни, але на практиці змушують учасників фінансового ринку переживати суттєві фінансові коливання або повне припинення своєї діяльності. Внесення законодавчих змін щодо повної передачі Національному банку України функцій із державного регулювання ринків фінансових послуг – «спліт», також позначилось на діяльності небанківських фінансових установ.

В останні роки кількісні зміни фінансового ринку України мають суперечливі ознаки: з однієї сторони суттєве зменшення кількості інституційних одиниць свідчить про позитивні результати комплексної програми розвитку фінансового сектору України, що передбачає оптимізацію фінансового сектору відповідно вимог ЄС (скорочення кількості органів державного нагляду та впровадження регуляторної моделі), а з іншої сторони, таке різке зменшення кількості інституційних одиниць свідчить про слабкість бути конкурентоспроможним. Зменшення кількості діючих банків відбулось майже на половину (у 2018 р. на 40 од. менше в порівнянні з 2015 р.), що

пов'язано з кардинальною трансформацією внутрішньої будови і самого Національного банку [1].

До 2014 року стан економіки України демонстрував достатній рівень фінансового забезпечення фінансових установ, зростання їх кількості та зростання обсягів активів, в тому числі зростання обсягів кредитування.

Починаючи з 2014 року накопичення макроекономічних проблем за попередні роки, політична криза та військові дії на сході України призвели до відтоку капіталів з фінансового сектору. Це супроводжувалось девальвацією гривні на валютному ринку, погіршення якості активів, стисненням обсягів кредитування.

Небанківський фінансовий сектор, який формують страхові компанії, кредитні спілки, фінансові компанії та ломбарди, значно менший за обсягом активів ніж банківський. Крім згаданих фінансових установ, фінансові послуги також надають юридичні особи – лізингодавці, що не є фінансовими установами. Частка активів небанківських фінансових установ (НБФУ) у активах фінансового сектору стало зростала останніми роками і скоротилася лише в II кварталі 2020 року. Обсяги активів НБФУ знизилися на 10,9% з початку року. Кількість страхових компаній, кредитних спілок та ломбардів поступово скорочується, переважно через добровільну здачу та анулювання ліцензій. Також виключалися з державного реєстру установи, чий ліцензії було анульовано в попередні періоди [2].

За звітними даними Національного банку України станом на 31 серпня в Україні діють 2084 учасники ринків небанківських фінансових послуг, із них 196 ризикових та 19 лайфових страховиків, 304 ломбарди, 327 кредитних спілок, 144 лізингових компанії, які не є фінансовими установами, 1031 фінансових компаній (які мають ліцензії на кредитування, лізинг, факторинг, надання гарантій, переказ коштів та обмін валют), 63 страхових брокери.

Якщо до початку економічної кризи фінансовий ринок України, зокрема небанківські фінансові установи, демонстрував нарощування всіх показників та показував результативність діяльності, то сьогодні можна твердо

стверджувати про втрату платоспроможності більшості учасників небанківського сектору.

Такі інститути як ломбарди залишаються одним із найбільш консервативних і відносно стабільних фінансових інститутів для населення через те, що їх діяльність орієнтована на видачу швидких та короткострокових кредитів, предметом застави яких зазвичай є найбільш ліквідне майно. На послуги фінансових компаній, які виживали переважно за рахунок споживчих кредитів, спостерігається зниження попиту населення на цей вид послуг, по причині високих процентних ставок та посилення вимог умов кредитування.

Неприємним фактом у функціонуванні ринку небанківських фінансових послуг було виконання ними розрахункових операцій тіньової економіки та бути плацдармом для отримання і маніпулювання кредитними ресурсами, які банківська система за певних умов не надавала. Втім, спліт доведе фінансові компанії до загальних умов регулювання та нагляду НБУ, що підніме питання про сенс подальшого існування багатьох з них і зробить ринок небанківських послуг більш прозорим й цивілізованим.

Список джерел:

1. Чкан І.О. Капіталізація інституцій фінансового сектору України в умовах глобалізації. *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung*. Korneev V., Pasichnyk, Yu., Radchenko O., Khodzhaian A. und andere: Collective monograph. Verlag SWG imex GmbH, Nuremberg, Germany, 2020. 714 p. pp. 54-62

2. Огляд небанківського фінансового сектору. Жовтень 2020 року. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2020-10.pdf?v=4